

Gıda Hakkı Ve Güvenliği

– HALİLİ · 21 Nisan 2020

Gıda üretim ambalaj ve hijyen şartlarını belirleyen Türk Gıda Kodeksi Yönetmeliđi nde ;'gıda ve gıda ile temas eden madde ve malzemelere ilişkin asgari teknik ve hijyen kriterleri, kalıntı ve bulaşıklara ilişkin asgari kriteerler ,vitamin ve mineral benzeri katkı oranları numune alma usulleri gibi coğrafı işaretler ile peynir bal pekmez gibi doğal ürünlerde izlenim yaratan ürünlerin üretilmeyeceğine" dair hükümler yer almıştır. .

Gıda ceza hukukunda "gıda", "yeterli gıda hakkı", "gıda güvencesi", "gıda güvenliği" ve "gıda dolandırıcılığı" temeline oturmuştur.. Türk Ceza kanunun da, doğrudan gıda ceza hukukunu ilgilendiren ve "zehirli madde katma" ve "bozulmuş veya değiştirilmiş gıda veya ilaçların ticareti" başlıkları altında düzenlenen iki suç tipinin bazı hususiyetleri üzerinde özellikle durulmuştur Gıda Ceza Hukuku ile korunan ana hukuki değer gıda güvenliğidir. 185'inci maddede düzenlenen "Zehirli madde katma" suçu ve 186'ncı maddede düzenlenen "Bozulmuş veya değiştirilmiş gıda veya ilaçların ticareti" suçu) tehlike suçu olarak düzenlenmiştir. Gıda güvencesi; gıda güvenliği ve tüketicilerin ekonomik menfaatleri olarak ifade edilmiştir.. Bu kapsamda, hukuki değerler olarak yaşıamın ve sağlığın korunmasının, gıda ceza hukuku bakımından ayrı önem arz eder.

Gıda tanımlamasına 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun (VHBSGYK) 3'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının 24'üncü bendine göre gıda, "doğrudan insan tüketimine sunulmayan canlı hayvanlar, yem, hasat edilmemiş bitkiler,tedavi amaçlı kullanılan tıbbî ürünler, kozmetikler, tütün ve tütün mamulleri, narkotik veya psikotropik maddeler ile kalıntı ve bulaşanlar hariç, insanlar tarafından yenilen,içilen veya yenilmesi, içilmesi beklenen işlenmiş, kısmen işlenmiş veya işlenmemiş her türlü madde veya ürün, içki, sakız ile gıdanın üretimi, hazırlanması veya muameleye tâbi tutulması sırasında kullanılan su veya herhangi bir maddeyi" ifade etmektedir. AB MEVZUATINDA gıda tanımı daha geniş tutulmuş ve bunda GIDA KODEKSİNİN ayrı bir etkisi olmuştur. Buna göre Gıda, insanların tüketimine yönelik (intended), işlenmiş, yarı işlenmiş veya işlenmemiş herhangi bir maddeyi ifade eder; içecekleri, cikletleri ve gıdanın işlenmesinin üretim hazırlılığında bulunmuşolan herhangi bir maddeyi içine alır ancak kozmetikler veya tütün ya da sadece ilaç (drug) olarak kullanılan maddeleri içermez." Bu tanımlama da üretimi veya işleme tutulması esnasında katılan diğer maddeleri de kapsamaktadır..Bu durumda katkılarda zarar verici hale dönüştüğünde cezai yaptırımlar içerir.. Gıda ile tıbbi/sağaltıcı ürünler arasındaki ayırım, özellikle tıbbi özellikleri olan zayıflama ürünleri veya spor ek besinleri bakımından önem arz eder.

BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi'nin 11'nci maddesinin Türkçe resmî çevirisinde, "gıda" (food) kelimesine, hem "besin",hem "gıda maddesi" ve hem de "besin maddesi" olarak karşılık verilmiştir. BM İnsan Hakları Beyannamesi'nin 25(1)'inci maddesinde uygun yaşama standardı hakkıyla bağlantılı olarak gıda hakkına yer verilmiştir.Yeterli gıda hakkı, BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi'nin 11'nci maddesinde yer alır. Bunun yanında, BM'nin ayrımcılığa karşı sözleşmelerinde ve Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yeterli gıda

hakkına yer verilmiştir; yine, uluslararası insancıl hukukta savaş mahpusları gibi belirli gruplara gıda hakkı tanınmaktadır

GIDA HAKKI “olumsuz maddelerden ari ve belirli bir kültürde kabul edilebilir şekilde bireylerin BESİN ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek ölçüde gıdanın niceliksel ve niteliksel olarak bulunabilirliğini (availability) ve böyle gıdanın sürdürülebilir(sustainable) şekilde diğer insan haklarını engellemeden erişebilmektir Olumsuzluk içeriyorsa zehir varsa hormon salınımına ve duygularına iradem dışında etkiliyorsa olumsuz maddelerden ari değil demektir.

GIDA GÜVENCESİ “uygun fiyatta, sağlıklı, yeterli, besleyici ve güvenilir gıdaya erişimin sağlanması” DIR.Karaborsa yokluk hali ve bilinçli yanlış gıdaya yönlendirme sorumluluk doğurur.Gıda güvencesi ,gıda nın nulşunabilirliği ve erişilebilirliği anlamına gelir Gıda güvenliğinden farklıdır

GIDA GÜVENLİĞİ “tüketime sunulan gıdalarda oluşabilecek fiziksel, kimyasal, biyolojik ve her türlü zararlıların bertaraf edilmesi için alınacak önlemlerin tümü”ne verilen addır.

Dünya Gıda Zirvesi nde gıda güvencesinin unsurları hakkında bilgi vermektedir: “Gıda güvencesi, bütün insanların, bütün zamanlarda, aktif ve sağlıklı bir yaşam için gerekli olan besin ihtiyaçlarını ve gıda önceliklerini karşılayan yeterli, güvenilir ve besleyici gıdaya fiziksel ve ekonomik bakımdan erişime sahip olmaları durumunda mevcuttur.”

5996 sayılı yasa nın 21’inci maddesinde, gıda güvenilirliğinin şartları, yem güvenilirliğinin şartlarıyla birlikte düzenlenmiştir. Güvenilir olmayan gıdanın, gıda ile temas eden maddenin ve malzemenin piyasaya arz edilemeyeceği ifade edildikten sonra, “insan sağlığı için tehlike oluşturan ve tüketime uygun olmayan gıda”nın, “güvenilir olmayan gıda” kabul edileceği belirtilmiştir (m. 21(1)-a). Gıdanın güvenilir olup olmadığının belirlenmesinde, üretim, işleme ve dağıtım aşamaları, etiket bilgileri ve sağlıkla ilgili uyarı niteliğindeki bilgiler ile insanlar tarafından günlük normal kullanım koşulları dikkate alınacaktır (m.21(1)-b). Yine gıdanın insan sağlığına zararlı olup olmadığının belirlenmesinde; tüketenin sağlığı üzerinde ani, kısa veya uzun vadede oluşturabileceği muhtemel etkileri yanında, gelecek nesiller üzerindeki etkileri, birikerek artan muhtemel toksik etkileri ve belirli tüketici gruplarının özel sağlık hassasiyetleri de dikkate alınacaktır (m. 21(1)-c). Bu durumda beyin ve hormonları üzerinde olumsuz etki yaratan her içerik zehir olarak zararlı madde kapsamında olup cezai sorumluluk içerir.. Bir seri, parti veya sevkiyattaki aynı sınıf veya çeşit gıdanın bir bölümünün güvenilir olmadığını tespiti durumunda, geri kalanı ile ilgili daha kapsamlı yapılan değerlendirme sonucunda güvenilir olduğu ispat edilemez ise, o seri, parti veya sevkiyattaki aynı sınıf veya çeşidin tamamının güvenilir olmadığı kabul edilir (m. 21(1)-d).

AB birliği mevzuatında Gıda Güvenliği düzenlenmiştir. Bu amaçla çıkartılan Avrupa Gıda Güvenliği Tüzüğü’nün “Gıda güvenliğinin icapları” başlıklı 14’üncü maddesinde, gıdanın güvenilir olmaması (unsafe) halinde piyasaya sürülemeyeceği belirtildikten sonra, gıdanın iki durumda güvenilir olmayan gıda sayılacağı ifade edilmiştir: Sağlığa zararlı olması veya insanların tüketimi için uygun olmaması. Gıdanın güvenilir olup olmadığının tespitinde şu iki husus göz önünde bulundurulmalıdır. Birincisi,gıdanın tüketici tarafından kullanılmasının ve üretim, işleme ve dağıtımın tüm aşamalarındaki normal koşullarıdır. İkincisi ise, etikette yer alan veya tüketicinin almasına genel olarak hazır bulunan

diğer bilgide dahil, belirli bir gıdanın veya bir grup gıdanın sağlık bakımından belirli olumsuz etkilerinin önlenmesiyle ilgili olarak tüketiciye sağlanan bilgidir. Gıdanın sağlığa zararlı olup olmadığının tespitinde şu üç husus göz önünde bulundurulmalıdır. Birincisi, gıdanın hem tüketen kişinin hem de müteakip kuşakların sağlığı üzerindeki muhtemel hemen olan (immediate) ve/veya kısa dönem ve/veya uzun dönem etkileridir. İkincisi, muhtemel kümülatif (cumulative) zehirleyici etkilerdir. Üçüncüsü, gıdanın belirli bir grup tüketiciye yönelik olması halinde, bu grubun belirli sağlık hassasiyetleridir. Gıdanın insanların tüketimi için uygun olup olmadığının tespitinde, gıdanın, tasavvur edilen kullanımına göre, insanların tüketimi için, dış sebepli veya başka şekilde bulaşma (contamination) sebepleriyle veya çürüme (putrefaction), bozulma (deterioration) ya da bozunma (decay) nedeniyle kabul edilemez olup olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır. Tüzük'te, güvenilir olmayan gıdaları içerecek şekilde toplu halde bulunan gıdalar bakımından öngörülen "güvenilir olmama" karinesine ve bu karinenin ortadan kaldırılma şartına da yer verilmiştir (m. 14 (6)). Yine, aynı maddede, gıdanın, Topluluk düzenlemeleriyle veya sınırları içerisinde piyasaya sürüldüğü üye devletin ulusal gıda hukuku düzenlemeleriyle uyum içerisinde olmasının gıda güvenilirliği bakımından sonucuna ilişkin hükümlere de yer verilmiştir (m. 14 (7)-(8)-(9)).

Gıda Dolandırıcılığı, etiket dolandırıcılığı şeklinde olabileceği menşei dolandırıcılığı şeklinde de olabilir. Sucuk satışında dana eti aldığını zannedersin ama içeriğinde belirtilmediği için at eti hindi eti alabilirsin..Etiket te yer alan bir takım içerikleri ile tıbbi sonuçlar oluşturabileceği gibi yanıltıcı gerçeğe aykırı bilgiler halinde de bu dolandırıcılık gerçekleşmiş olur.

5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu'nun ile GDO lu ürün ve üretim ithalat ve satımına ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.. 15'inci maddesinde genetik yapısı değiştirilmiş organizmalarla (GDO) ilgili suçlara ve kabahatlere yer verilmiştirMADDE 15 - (1) GDO ve ürünlerini bu Kanun hükümlerine aykırı olarak ithal eden, üreten veya çevreye serbest bırakan kişi, beş yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

Ramazan geliyor. Gıda piyasasında fiyatlar aldı başını gidiyor..Kriz dönemini fırsat dönemi gibi algılayanlar bunun hırsızlığın ve dolandırıcılığın bir şekli olarak başlarına gelebilecek olan şeyleri bilmeleri gerekir...Tüketici yukarıda belirtilen haklar kapsamında yeter ki hakkını aramayı bilsin hırsızlar cezasını bulacaktır..

Ramazanınız mübarek olsun..Sağlık sıhhat ve aile bütünlüğü içerisinde bayrama kavuştursun